

Marina Feltlová

KURT GEBAUER

MEZI OBLUDAMI
TRPASLÍKY A
HOLKAMI

Mezi obludami, trpaslíky a holkami

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Kurt Gebauer / Marina Feltlová
Mezi obludami, trpaslíky a holkami – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Marina Feltlová

K U R T G E B A U E R

MEZI OBLUDAMI

TRPASLÍKY A

HOLKAMI

Marina Feltlová

K U R T G E B A U E R

MEZI OBLUDAMI
TRPASLÍKY A
HOLKAMI

Vyšehrad

<<

Já a Twiggy, 1997

<

Alenka, 1982–1988

Trpaslíci, výstava Sochařské setkání – generace 1941–1951,
Vojanovy sady, Praha, 1986

© Marina Feltlová, Kurt Gebauer, 2025

ISBN tištěné verze 978-80-267-3085-9

ISBN e-knihy 978-80-267-3088-0 (1. zveřejnění, 2025) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-267-3090-3 (1. zveřejnění, 2025) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-267-3091-0 (1. zveřejnění, 2025) (mobi)

Úvodní slovo

Na začátku byli trpaslíci. Ve Vojanových sadech. Tehdy jsem byla ještě malá holka nebo spíš pubertáčka, jméno Kurta Gebauera mi nic neříkalo, ale ti trpaslíci mi utkvěli v paměti. Hlavně ta jejich ironie a potměšilost, to, že nejde o žádné pohádkové mužíčky, ale o bytosti, které se vysmívají té naší trapné socialistické realitě. Stříh. Uběhlo mnoho let, jméno Kurta Gebauera už samozřejmě znám, stejně jako jeho sochy a objekty. Něco vařím v kuchyni, poslouchám při tom rádio, a najednou ho slyším mluvit. Hned mě zaujal svým půvabným slezským přízvukem, ale hlavně nadšením a zápalem, s jakým cosi líčil. Už ani nevím, o čem byla řeč, jestli šlo o zásah do veřejného prostoru nebo o kritiku nějakého nesmyslného urbanistického rozhodnutí, ale byla jsem unesená, jak pro danou věc hořel. Vzpomínám si, že se také zmínil o svém původu, o Hradci nad Moravicí a o své mamince, a bylo to tak poutavé, že jsem si hned řekla: to by chtělo zaznamenat podrobně a natrvalo. Nelenila jsem, vygooglila si jeho webové stránky, našla kontakt, napsala mu email a skoro obratem se dočkala odpovědi: „A to by mě bavilo!“ A bylo rozhodnuto.

Krátce nato následovala moje první návštěva u Gebauerových. Kurt mi z okna hodil klíče, abych si dole odemkla, a jen co jsem překročila práh bytu, nabídl mi tykání. Moc se s tím

Vycpaná Libuše, 1973

nemaže, tyká si s každým. Byla jsem okouzlena interiérem vyzdobeným Kurtovými obrazy, soškami, různými objekty a vycpaninami, které stály na policích, visely na stěnách i na stropě. „To je moje žena Libuše,“ prohlásil suše o jedné z vycpanin. Vzápětí jsem Libuši poznala i naživo. Nadchla mě svým úžasným smyslem pro humor, ironií a stoickým přístupem ke všem nástrahám života. Návštěv přibývalo a s nimi i vzpomínek zaznamenaných v mém diktafonu. Kurt se o ně podělil s rozhlasovými posluchači v pořadu Osudy a v upravené a rozšířené podobě, doplněné četnými fotografiemi, i se čtenáři této knihy. Nudit se rozhodně nebudete.

Marina Feltlová

PRVNÍ VZPOMÍNKY NA ŽABÍ ULICI

Myslím, že většina lidí si tě spojuje s Prahou, vystudoval jsi tu Akademii výtvarných umění, přednášel na Umprum, měl jsi tu a stále máš řadu výstav, tvoje sochy a objekty se pravidelně objevují v pražském veřejném prostoru... Nicméně Pražák původem nejsi. O tom, že máš slezské kořeny, svědčí i tvá mluva, do které občas proklouzne nějaký specifický výraz, jako je „bo“, „synek“, „děvucha“ apod. Pověz něco o svém rodném kraji.

Já jsem se narodil v Hradcu nad Moravicum, jak se říká slezsky, původně to byl Hradec Podolí a ještě dříve v historii Opavský Hradec. Tady v Praze většinou nikdo netuší, kde to je, možná lidem něco říká Opava, ale i ta je pro ně hodně daleko. Z Opravy do Hradce nad Moravicí je to osm kilometrů, trošičku tam vybíhá Nízký Jeseník, ale už je to taková zvlněná rovina. A je to úžasné místo. Na prostředním z těch kopečků stojí zámek, myslím, že největší ve Slezsku, má velmi dlouhou historii. Vedla tudy Jantarová stezka, dole v údolí byly asi bažiny, takže se muselo jít vrchem, když se chlapíci se zbožím snažili tudy projít dolů na Moravu. Původně tam byl románský hrad a předtím velice dávne osídlení – vím to, protože jsem tam ještě jako student kamenické školy byl na brigádě na archeologických vykopávkách.

Takže v takovéto historické půdě jsem se narodil. Konkrétně v Žabí ulici, pod kopcem, ona se ve skutečnosti jmenuje Pivovarská, bo tam byl zámecký pivovar; ten už neexistuje, ale kvákaly tam žáby, protože naproti našemu domu pod svahem byl rybník zarostlý rákosem a vším možným, a ty žáby měly každý rok rej a jejich kvákání bylo slyšet po celé obci. A já ho poslouchal celé svoje mládí.

Narodil ses v roce 1941, tedy za války. Máš nějaké rané vzpomínky z té doby? Nakolik válka ovlivnila tvůj život?

Během války se toho v Hradci moc nedělo, protože to nebylo město, ale městečko, ale když se začala blížit fronta, tu dobu si pamatuju úplně plasticky, to mi bylo tři a půl roku. Teď si někdy nepamatuju, co jsem dělal včera nebo předevčírem, ale tohle mám zaryté v paměti naprosto perfektně: třeba jak mě vylekalo letadlo, když jsem si hrál na písečku. Vedle domku, kde jsme v nájmu bydleli, byla pod svahem maličká zahrádka, taková nudlička, a najednou se vyřítilo obrovské letadlo, letělo nízko těsně nad mojí hlavou a vydávalo tak hrozný řev, že jsem se vyděsil. Maminka pro mě přiběhla a uklidňovala mě. A potom si vzpomínám, jak maminka ještě s nějakými dalšími dámami vzaly vozíčky, takové maličké, dřevěné, byla na nich peřina a další nezbytosti, a s těmi vozíčky putovaly po kopcích a vesnicích, kde ještě fronta nebyla. Protože Opava, jak známo, byla pevnost a na rozdíl od Ostravy byla úplně vysídlená. Zůstali tam jenom blázni, kteří nebrali vážně nebezpečí, kromě nich tam skoro nikdo nezůstal. Sovětská armáda Opavu skutečně úplně rozbombardovala. V Hradci všichni čekali, že se stane něco podobného, ale k tomu naštěstí nedošlo. To napětí, to očekávání tragédie si ale pamatuju jako dneska.

Hradec nad Moravicí, pohled na zámek z Mariánských luk,
pohlednice z roku 1944

Hradec nad Moravicí, nádraží

Kašna Doubravka, 1901

Kašna Doubravka po rekonstrukci v roce 2014, návrh Kurt Gebauer

Ještě něco si pamatuješ z války?

Vzpomínám, jak jsme byli na návštěvě u maminy kamarádky v takovém prťavém domečku, stále tam ještě je, v uličce, která vede k potoku. A najednou se ozval obrovský úder, jakoby zahřmění, dámy se lekly, vyběhly z domečku na ulici, venku byla modrá obloha, takže bouřka to nemohla být, ale ve vedlejším domku, který měl vyšší střechu, chyběl komín a kus střechy. Něco tam spadlo z letadla. Mohl to být granát, protože se tvrdilo, že když došly bomby, ruská letadla shazovala granáty. Nicméně německá obrana byla zakopaná až dál, v kopcích, takže to bylo zbytečné. Ještě že tam tenkrát neshodili bombu, protože to už bych tu nejspíš nebyl, to by smetlo oba domky najednou. Ale i bomby tenkrát padaly. Holičova žena, taková krásná paní, přišla o nohu a po válce chodila s protézou. Ale tehdy po tom výbuchu byla moje maminka vyděšená, přestala si se sousedkou povídat a přes potok jsme se vrátili do Žabí ulice, kde byla všude, ve všech domech, vytlučená okna, nejspíš od tlakové vlny. A když jsme se dostali domů a přešli z kuchyně do ložnice, kde jsem se narodil, kde bylo to okno s kvákajícími žábami, tak tam byla skla celá. Tomuhle oknu se nic nestalo. A já si dodnes pamatuju svoje zoufalství, že nemáme vytlučená okna, že nás taková zajímavá zvláštnost minula, a tehdy jsem se hořce rozplakal. Takhle jsem to jako dítě vnímal.

A jak to bylo s tím putováním, když tě maminka naložila na voříček s peřinou a utíkali jste před frontou?

Když se blížila fronta, část hradeckých obyvatel se schovávala do zámeckého pivovaru, který byl pod zámeckým svahem, jenže tam všichni chytili zápal plic nebo jinak onemocněli, protože tam byla zima a vlhko. Moje maminka si vybrala lepší variantu, naložila mě na voříček na peřinu a vydali

jsme se na cestu s dalšími dámami. Ty dávaly bacha, a když nějací vojáci ustupovali – nevím, jestli to byla německá armáda, nebo už ruská – zkrátka huply do příkopu i s těmi vozičky, počkaly, až vojáci přejdou, a zase šly dál. Po cestě jsme míjeli vyhořelé tanky, což bylo pro mě úplně úžasné, protože takový očazený tank, to je pro děcko paráda. Byly to neuvěřitelné zážitky. Spali jsme na statcích – na gruntech, jak se tam říkalo. Ženy spaly většinou pohromadě v magacínu, což byla cimra, kde byly uskladněné konve s mlékem, mouka, obilí, a v těchto skladech byly na zemi matrace a na nich ty dámy spaly. Vzpomínám si na další svůj raný zážitek, když jsme jednoho dne šli koupit chleba do místního obchodu, což byla taková velká bouda, jenže když jsme dorazili, bouda nikde, zbylo tam jen černé dřevo a očazený komín, jenom ten komín. Já z toho byl celý unesený, ale dámy byly smutné, že si nekoupí chleba.

Stalo se vám, že jste se některým vojákům nevyhnuli, že jste s nimi museli nějak komunikovat?

Pamatuju si jako dneska, jak si se mnou maminka hrála na schovávanou, což bylo úžasné, protože jinak se se mnou příliš nemazlila, abych nebyl rozmazlený. Jednou totiž přišel ruský důstojník a lidé ze statku ho měli pohostit. Udělali vajíčka, připravili to na stůl, jenže potom všichni z té kuchyně zmizeli a zůstala tam jenom maminka se mnou na klíně. Maminka byla hezká holka a já si vybavuju, jak ten chlap chodil okolo ní jako mlsný kocour, vždycky se kouknul na ty vajíčka, pak na maminku... A pak venku něco zaznělo, nějaký výstřel nebo povel, on se podíval z okna a mezitím maminka se mnou zmizela. Schovali jsme se do sklepa, byla tam hromada brambor nebo uhlí, už nevím, a nad námi bylo okýnko. A maminka říká: „Kurty, ticho!“ Já byl nadšený, maminka a schovávaná, to se obvykle nedělo, a dodneška

si pamatuju, jak jsme nad námi v okýnku viděli míhat se holínky, když ten důstojník chodil po dvoře. Pak odešel zase bojovat a já tím pádem nejspíš přišel o bratříčka ruského původu.

Tvoje maminka byla přímo z Hradce nad Moravicí? A odkud byl tatínek? Jak se vlastně vaši poznali?

Moje maminka Kateřina, říkali jí Tinka, podle Katinka, byla z Kateřinek v Opavě, Opavačka. Za svobodna se jmenovala Helebrantová, její tatínek byl řezník, měl hodně dětí a byl vdovec, tak maminku nechal adoptovat Tomancům na Hradci, protože oni měli dva syny, dceru neměli a potřebovali někoho, kdo by jim pomáhal starat se o domácnost, obchod a hospodářství. Měli kamnářství, hrnčířství, obchod a o to všechno se musel někdo starat, vařit, prát, uklízet, v obchodě obsluhovat lidi, dohlížet na pacholky, kteří dělali v dílnách. A to měla tedy na starosti moje maminka. No a k Tomancům se přišel vyučit jeden mladý synek z Hlučína, byl to kolega staršího syna, taky kamnář. Chtěl se jít vyučit mimo domov, aby získal nějakou zkušenost, tak se to tehdy dělalo. Byl to mladý kluk po škole, moje maminka už byla slečna, a on se do ní zamiloval. Maminka ale měla jiné nápadníky a posílala ho na poštu s dopisy, které těm nápadníkům psala, a on prý při tom hrozně trpěl. Později to mamince vyprávěl. Jenže Tomancovi zatajovali mamince odpovědi těch nápadníků, aby jim děvucha neutekla, bo ji potřebovali. Jeden z nich dokonce po letech maminku navštívil, to už byli oba v důchodu, přijel za ní do Hradce do paneláku. Já u toho zrovna byl. Vyprávěl, že odjel za prací do Paříže, jenže ani tam nebylo do čeho píchnout, tak se nechal za peníze naverbovat do španělské osvobozené války. Přežil to a říkal, že potom po válce komunisti válcovali všechny veterány a nutili je, aby překrucovali skutečnost a hlásali, jak jsou komunisti úžasní.

V obchodě u Tomanců, vpravo Kurtova maminka Tinka, 1933

Takže už tehdy komunisti velmi razantně přepisovali dějiny. No a tento pán mohl být manželem mojí maminky, kdyby jí Tomancovi nezatajovali odpovědi nápadníků.

Ale nakonec se maminčiným manželem stal onen mladý učeň, je to tak?

Ano, tatínek se u Tomanců vyučil, pak tam zůstal jako tovaryš, maminka už byla z té služby pořádně utahaná, nápadníci nejspíš odešli do světa, a ti Tomancovi prý řekli Františkovi: „Ty Franc, tak se vem tu našu děvuchu.“ Ona byla o šest let starší, ale pěkná holka, a tak se Francovi splnil sen. Oženil se s ní, zplodili mě, jenže táta byl z Hlučína, což je Pražská, takže musel krátce nato do války. I když měl ve skutečnosti jiný původ, jeho rodina pocházela z Jeseníků, byli to tkalci. On byl takový *maly chlopek*, všichni v jejich rodině byli malí, protože moc nejedli, jedli kobzole, tedy

Tatínek Franc Gebauer jako kamnář při práci, asi 1933

brambory, tkali textil a ten pak prodávali, někdy levně, někdy draho, jak to šlo. Potom se přestěhovali do Hlučína a tam si polepšili. Táta byl menší než moje máma. Já sice taky nejsem moc velký, ale už jsem o trochu větší, než byl on.

No, a když přišla okupace, Hlučín se stal automaticky součástí Říše. To byl ten zbytek Slezska, který Marie Terezie prohrála ve válce s pruským králem Fridrichem II. A Hitler to bral potom automaticky jako součást Říše. Místní obyvatelé, tedy chlapi, museli narukovat do wehrmachtu, povinně, nikdo se jich neptal. Táta to schytl jako všeci Hlučičňáci. Když jsem měl tři měsíce, pustili ho na chvíli domů, aby se na mě podíval. Tenkrát byli zrovna někde u Volchova, poblíž Leningradu. Máma mu tehdy řekla: „Ty, Franc, nemohl by si se zlomit nohu nebo něco zrobit, abys tam nešel?“ A on na to: „Ty, děvuchu, oni tě umučej k smrti, když zjistěj, že je to pokus o dezerci.“ Říkal, že se tutově nevrátí, ať si

Tinka Helebrandtová v nové rodině Tomancových

Kurtovi rodiče Tinka a Franc

Kurt se sousedkami v Žabí ulici, nyní Pivovarské